

POSLANSKA ZBORNICA ODOBRI LA DEŽELNI STATUT**Zopet zamujena edinstvena priložnost****O statutu bo sedaj razpravljala senat - Manjšina se na splošno ome-
nja samo v 3. členu - Zakaj so levičarji umaknili svoje predloge?**

Konec prejšnjega tedna se je v poslanski zbornici zaključila razprava o posameznih členih posebnega statuta bodoče dežele Furlanije-Juljske krajine. Kljub številnim popravkom in novim predlogom, ki so jih med enomesečno razpravo postavili poslanci raznih strank, se osnutek statuta ni skoraj v ničemer spremenil in je zato v glavnem obveljalo besedilo statuta, ki ga je svoj čas odobrila posebna parlamentarna komisija.

V torek pa je bilo na dnevnem redu glasovanje o celotnem besedilu statuta, ki vsebuje 71 členov. Kot je bilo pričakovati, je bil statut odobren z večino glasov. Zanj so glasovali demokristjani, socialni demokrati, republikanci, socialisti in komunisti. Proti so bili liberalci, monarhisti in novi fašisti.

ZADNI DAN RAZPRAVE

Besedilo statuta pride sedaj pred senat. Ker gre za ustavni zakon, bo po razpravi v senatu besedilo statuta ponovno proučila poslanska zbornica in o njem tudi glasovala, nato bo o celotni zadevi še enkrat razpravljala senat. Med prvo in drugo razpravo v poslanski zbornici in v senatu pa morajo poteči najmanj trije meseci. Šele po drugi razpravi v senatu in če ne bo kakih zaprek, bo statut končno postal zakon.

Iz tega izhaja, da bodo morale stranke vladne večine v prihodnjih mesecih zastaviti vse svoje sile, če hočejo, da bodo to vprašanje rešile še v sedanji zakonodajni dobi, ki se zaključuje, kot znano, sredi prihodnjega leta.

Slovence v Italiji bo zanimalo, kako je potekel zadnji dan razprave, ko so poslanci morali proučiti nekaj dopolnilnih členov k statutu, ki so jih v korist naše manjšine predložili socialisti in komunisti. Ti so namreč hoteli, da bi manjšinske pravice bile natančneje določene v deželni statutu, zlasti kar zadeva enakopravnost med obema narodnostma in uporabo slovenščine v javnih uradih. Omenjene dodatne člene sta obrazložila in utemeljila poslanca Luzzatto (socialist) in Paietta (komunist).

IZJAVE MINISTRA MEDICIJA

Proti tem predlogom pa sta govorila tako predstavnik demokristjanov poslanec Rocchetti, kot član vlade pa minister Medici. Ta je med drugim dejal, da je manjšinsko vprašanje »obrobno« značaja in da se s to zadevo ne sme pretiravati. Izjavil je tu-

di, da manjšina uživa polno svobodo tiska, kar potrjuje dejstvo, da danes izhaja »13 slovenskih listov« in da program v slovenskem jeziku Radia Trst A traja tedensko po 84 ur.

Minister je še poudaril, da bo vlada »tudi v bodočnosti zagotovila Slovincem v Gorici in Trstu spoštovanje njihovih pravic.« Končno je tudi izrazil mnenje, da bi se kakšno še nerešeno vprašanje lahko uredilo z drugimi državnimi zakoni.

Po teh izjavah so socialisti in komunisti umaknili svoje predloge. V deželni statutu se torej manjšina na splošno omenja samo v 3. členu, ki se takole glasi: »V deželi so priznane enake pravice in enako ravnanje vsem državljanom ne glede na njihovo narodno pripadnost. Njihove narodne in kulturne značilnosti so zaščitene.«

Kot vidimo, poslanska zbornica ni sprejela niti ene izmed vseh zahtev, ki so jih v zvezi z deželni statutom še pred kratkim postavili predstavniki naše manjšine. Čeprav nismo nikdar gojili prevelikega upanja, da bi v Rimu prodrli vsaj s svojimi bistvenimi predlogi in zahtevami, smo vendarle pričakovali, da bomo na pristojnih mestih našli na določeno mero razumevanja.

Zaradi tega menimo, da od bodoče dežele

manjšina kot takšna ne more pričakovati velikih koristi, in sicer predvsem iz tehle razlogov. Noben bodoči zakon, na katerega je namignil minister Medici in s katerim se v svoji politični naivnosti tolaži tudi kakšen vidnejši pripadnik manjšine, ne bo mogel Slovincem zagotoviti, da bodo kot narodna skupina zastopani v deželni svetovi. Iz tega pa sledi druga ugotovitev, in sicer da Slovenci v okviru dežele ne bodo mogli povedati svojega mnenja niti, kadar se bodo reševala vprašanja, ki se tičejo izključno manjšine.

NEVARNOSTI

Zato nas ne more nihče prepričati, da je takšna deželna ureditev, kakršno sedaj kujejo v Rimu — in pri tem mislimo samo na manjšinsko vprašanje — v skladu z modernim pojmovanjem avtonomije in demokracije. Če se ne bomo od sedanjih dogodkov nekaj naučili in korenito pregledali marsikaterega svojega stališča, se lahko zgodi, da se bo dežela spremenila v učinkovito sredstvo, da se nas še bolj razcefra, kot smo danes, da se nas kot neorganizirano množico pahne v še tesnejši objem italijanskih vsedravnih strank in da se nas postopno poniža na stopnjo folklorne skupine, kar so danes Furlani.

Kljub neuspehom pesimizem ni na mestu

To kratko razmišljanje bi bilo pomanjkljivo in pristransko, če ne bi povedali tudi svojega mnenja o zadržanju komunističnih in socialističnih poslancev. Kot smo že omenili, so predstavniki teh strank, v katerih je organiziran tudi del Slovencev, predložili v korist manjšine nekaj dodatnih členov k statutu, ki ga je bila izdelala parlamentarna komisija. Ko pa so videli, da tem predlogom odločno nasprotujejo demokristjani in njih zavezniki, so predloge umaknili. Če bi namreč vztrajali pri svojih zahtevah, bi poborniki dežele ostali v manjšini in bi statut ne bil sprejet.

Očitno je, da so komunisti in socialisti dali prednost koristim večine svojih italijanskih pristašev, čeprav so izjavljali — in še danes izjavljajo, da je pravilna ureditev manjšinskega vprašanja zanje »načelno« vprašanje.

Res je sicer, da so tudi med razpravo o deželni statutu od vseh italijanskih strank pokazali največ razumevanja za naše potrebe le komunisti in socialisti, a prav tako

je tudi res, da je vse ostalo le pri načelnih izjavah, čeprav je treba resnici na ljubo priznati, da se to ni zgodilo po njihovi krivdi. Kljub temu moramo priznati, da smo od teh strank pričakovali nekaj več vneme in nekaj več vztrajnosti pri utemeljevanju predlogov v korist manjšine.

Čeprav smo v zvezi s pripravami za ustanovitev dežele doživeli marsikatero razočanje in marsikateri neuspeh, mislimo, da pesimizem ni na mestu. Kajti kakor je res, da si od dežele manjšina v narodnem pogledu ne more bogve kaj obetati, tako je tudi res, da deželna ureditev ne bo mogla poslabšati današnjega stanja, če bodo Slovenci znali iz zadnjih dogodkov narediti pravilne zaključke.

Po našem mnenju so odgovorni italijanski krogi tokrat zgubili edinstveno priložnost, da končno pravilno rešijo manjšinsko vprašanje ob svoji vzhodni meji, kar bi ne bilo v korist samo Slovincem, temveč tudi sami državi ter nadaljnjemu mirnemu sožitju med narodoma, ki živita v tem delu Evrope.

RADIO TRST A

• NEDELJA, 29. julija, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 Oddaja za najmlajše: »Kaj nam je pravil piskrovez«, pravljica (Lea Fatur - Drago Petkovšek), igrajo člani RO; 12.15 Vera in naš čas; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Kvintet Niko Stritof; 16.00 Popoldanski koncert; 18.00 Tvoronica sanj, obzornik filmskega sveta; 19.15 Nedeljski vestnik; 21.30 Sodobna simfonična glasba — Kabalevsky: Colas Breugnon, uvertura; James Cohn: Simfonija v A-duru; 22.00 Nedelja v športu.

• PONEDELJEK, 30. julija, ob: 18.30 Skladbe jugoslovanskih avtorjev — Škerjanc: Simfonija št. 2, Bravničar: Koračnica; 19.00 Organistka Lilian Capponi igra skladbe Sponga in Nordia; 19.14 Bartok: Madžarske skice; 19.30 Radijska univerza — Giuseppe Montalenti: »Zakaj smo podobni svojim roditeljem« — »Kaj zmore evgenika?«; 20.30 Iz glavnih italijanskih opernih gledališč — Wagner: »Tristan in Izolda«, opera v 3 dej. Prvo in drugo dej. Orkester in zbor bolonjskega občinskega gledališča dirigira Lovro Matačić.

• TOREK, 31. julija, ob: 18.30 Italijanski operni pevec: »Ezio Pinza«; 19.00 Klarinetist Miha Gunzek, pri klavirju Marjan Lipovšek — Hindemith: Sonata; 19.20 »Babica«, pravljica (Božena Nemcova - Dušan Pertot). Tretji del: »Lovčeva povest«. Igrajo člani RO; 20.30 Wagner: »Tristan in Izolda«, opera v treh dej. Tretje dej. Orkester in zbor bolonjskega občinskega gledališča vodi Lovro Matačić; 22.00 Bizantinska civilizacija — Maks Šah: »Osebnost bizantinskih cesarjev«.

• SREDA, 1. avgusta, ob: 19.05 Pianistka Giuliana Gulli; 19.30 Turistični razgledi — Dušan Pertot: »Po evropskih rekah in jezerih: Lago Maggiore« — Mara Kalan: »Sprehodi po gornji Savinjski dolini«; 21.00 »Dekle in vojaka«, radijska drama (Gino Pugnetti - Desa Kraševc), igrajo člani RO.

• CETRTEK, 2. avgusta, ob: 18.30 Iz italijanskega glashenega ustvarjanja: »Verdijev založnik«; 19.00 Altistka Marija Bitenc, pri klavirju Gojmir Demšar; 19.30 Z Valvazorjem po naši deželi (Mara Kalan); 21.00 Simfonični koncert orkestra Tržaške Filharmonije. Približno ob 21.35 Književnost in umetnost — Martin Jevnikar: »Pesnik Alojz Gradnik ob 80-letnici«. Približno ob 22.10 Iz zgodovine italijanske veleindustrije — Rosario Romeo: »Križa poljedelstva in carinske tarife v dobi 1880-1896«.

• PETEK, 3. avgusta, ob: 19.00 Koncertna sezona Tržaške ljudske univerze 1960-61 — Grieg: Kvartet v g-molu, op. 27; 19.30 Človek in cesta — Rafko Dolhar: »Kako nai se vozač hrani. Vpliv alkohola«; 20.30 Gospodarstvo in delo; 20.45 Vaški ansambel Silvo Tamše; 21.00 Koncert operne glasbe; 22.00 Srečanja s tržaškimi književniki: »Anna Maria Tiberi Petroni« (Josip Tavčar).

• SOBOTA, 4. avgusta, ob: 13.30 Otoki v lahki glasbi: 14.40 Pojeta Jelka Cvetežar in Franc Koren; 16.00 Tone Penko: »Medvedove dogodivščine«; 16.45 Znane melodije v izvedbi Alberta Casamassima in Franca Russa; 18.30 Skladbe julijskih avtorjev — Hllersberg: Interludij za staro farso — »Le ciaramelle«, poem za sopran, moški zbor in orkester; 19.00 Pianistka Glat Mallv; 19.30 Tržaški obiski — »Rojan«; 20.00 Športna tribuna; 20.40 Slovenski vokalni oktet; 21.00 »Dreta se je utrgala«, radijska igra (Josip Tavčar), igrajo člani SG v Trstu.

TEDENSKI KOLEDARČEK

29. julija, nedelja: 7. pobinkoštna
30. julija, ponedeljek: Julija
31. julija, torek: Ignacij Lojolski
1. avgusta, sreda: Vezi sv. Petra
2. avgusta, četrtek: Alfonz
3. avgusta, petek: Lidija
4. avgusta, sobota, Dominik

GNJAT JIM NE DIŠI

Izraelska vlada je prepovedala od ponedeljka dalje sleherno rejo prašičev po vsej državi. Sklicuje se na židovske verske predpise, po katerih je svinjsko meso označeno za »nečisto« in ga zatorej Židje ne smejo uživati. Za predlog je glasovala večina poslancev, levičarske stranke so se pa uprle. Prašičereja je dovoljena samo v severni Galileji, kjer prebivajo tudi kristjani.

Nove olajšave pri potovanju v Jugoslavijo

V prostorih jugoslovanskega konzulata v Trstu je bila v petek prejšnjega tedna tiškovna konferenca, na kateri je konzul g. Oluić obrazložil tržaškim časnikiarjem nove carinske predpise, ki veljajo za turiste, kateri potujejo v Jugoslavijo.

V bistvu gre za nove olajšave, ki znatno poenostavijo carinske preglede na meji in s tem omogočijo, da turisti v mnogo krajšem času opravijo vse formalnosti, ki so v zvezi z vstopom na ozemlje sosedne republike.

Važno je predvsem vedeti, da turistom ni odslej več potrebno prijavljati na posebnih obrazcih valute, ki jo imajo pri sebi. Potniki lahko imajo s seboj kakršnokoli vsoto denarja (lire ali kako drugo valuto) in je ni treba več prijavljati jugoslovanski carini. Nespremenjeni pa so ostali le predpisi o vsoti dinarjev, ki jih lahko ima pri sebi, kdor potuje v Jugoslavijo.

Kot znano ima vsak turist ali potnik pravico, da ob vstopu v Jugoslavijo ima s seboj največ 1.500 dinarjev (v komadih po 100 din). Glede na ugodno zamenjavo (n. pr. lira — dinar) se med drugim tudi ne splača kupovati dinarje izven meja Jugoslavije. V menjalnicah v Jugoslaviji dobiš namreč 120 din za 100 lir.

Po novih predpisih se je nadalje znatno povečalo število predmetov, ki sodijo med osebno prtljago in ki jih zato tudi ni več potrebno carini prijavljati na posebnih obrazcih. K osebni prtljagi na primer spadajo fotografski in radijski aparati, lovske in druge športne priprave in vrsta predmetov, ki jih običajno nosijo s seboj moderni turisti.

Po teh novih olajšavah in glede na novejšie predpise o izdajanju turističnih vizu-

Tisočkratni morilec

V torek so v Nemčiji zgrabili zdravnika Wernerja Heyde, ki ima na vesti več kot 100 tisoč umorov. Heyde je bil v nacističnem režimu zdravnik-psihijater po taboriščih. On je imel nalogo določevati, kdo izmed jetnikov je telesno in umsko tako šibak, da ga je treba spraviti s sveta. Mož je tako »vestno« izvrševal svoj rabeljski posel, daje pošiljal v peči kar množice nesrečnih žrtev.

Leta 1947 se mu je posrečilo pobegniti iz ameriškega taborišča. Skrival se je pod drugim imenom v Šlezviku. Šele po petnajstih letih so ga našli. Zdaj bo terjala pravica račun od njega.

LEPE NOGE IN POLITIKA

Amerikanci vsako toliko časa nekaj pretuhtajo. Ta mesec so prišli do ugotovitve, da lepe in vitke noge njihovih tajnic in tipkarič po južnoameriških poslaništvi in konzulatih škodijo političnim odnosom z diplomati južnoameriških republik. Ti so se namreč vedno čutili v zadregi vpricho lepih nog in visoko rastlih tajnic, ki so nekako zviška gledale na južne Američane, ki so bolj nizki po postavi. Diplomatski razgovori so se zaradi tega nekako bolj zatikali. Združene države so zatorej najprej v Ekvadorju namestile bolj nizke uradnice in brž se je izkazalo, da gre bolje. Lepe in visokorastle uradnice so torej v nevarnosti za svoja mesta.

mov, o čemer smo poročali pred nekaj mesec, odslej potovanja v Jugoslavijo so mnogo bolj enostavna, kot je bilo še pred nekaj leti. S tem se bo gotovo še bolj okreplil tujski promet in tudi poznavanje sosedne države in njenih narodov.

—0—

PODKUPLJIVI URADNIKI

V soboto je rimska policija aretirala dva visoka uradnika, ki sta uslužbena pri računskem oddelku pri državnem predsedništvu na Kvirinalu. Uradnika Riziero Gismondi in Beniamino Nicastro sta si umazala roke in si zapravila službo za bore sto tisoč lir. Simu nekega sosednega posestnika v Frascatiju sta obljubila, da ga bosta dala premestiti v vojaški službi na boljše mesto. Oče Maccaroni jima je prinesel polovico vsote, češ da nima več pri sebi; dodal je še gnjat in nekaj salamov. Posrednika sta pa pritiskala nanj, naj kar brž prinese še ostanek, sicer utegnejo sina poslati na staro mesto, zlasti še ker se sin v vojašnici slabo vede. Ko je vojak to zvedel, je javil zadevo predstojnikom. Tista dva sta takoj zgubila svoji mesti in se preselila iz Kviranala v Regina Coeli, kjer so zapori.

Z ameriških univerz

Ob koncu šolskega leta začno poslovati na ameriških univerzah pravi »delavski uradi«. Velika podjetja pošiljajo tja svoje zastopnike, da si zagotovijo delovno moč v določenih strokah. Dijakom, ki dokončujejo izpite iz fizike, ponujajo za prvo službo do 350 tisoč lir na mesec; enako tudi absolventom s trgovinskih fakultet. Stavbenim in strojnim inženirjem ponujajo celo po pol milijona prve mesečne plače.

Slabše je s pravniki. Zato pa je tudi vsako leto manj advokatov. Podobno je z zdravniki. Po ameriških bolnišnicah deluje večina zdravnikov — priseljencev. Za učitelje in profesorje pa ne mara več nihče študirati. Primanjkuje jih že nad 300 tisoč. Ta stan je tudi v Ameriki, kot povsod drugod, premalo plačan in upoštevan.

RAZSIRJENOST SLINAVKE IN PARKLJEVKE

Kjer gojijo govejo živino, tam poznajo tudi slinavko in parkljevko. Po poročilu FAO — Mednarodni urad za kmetijstvo in prehrano — je bilo lansko leto v Evropi nad 29.000 žarišč slinavke in parkljevke, in sicer 18.000 v Italiji, 7.000 v Zap. Nemčiji, 2.600 v Franciji, ostala pa v drugih državah, med katerimi so tudi Sov. zveza, Jugoslavija, Poljska, Češka in Vzhodna Nemčija.

Pri FAO deluje posebna komisija za zatiranje kužnih bolezni pri živini. Na zadnjem zasedanju komisije je bilo ugotovljeno, da prašiči pred slinavko in parkljevko sploh niso zaščiteni, ker so vsa dosedaj preizkušena cepiva preslaba.

AVTOMOBILSKA INDUSTRIJA

Proizvodnja avtomobilov v Italiji stalno narašča. V teku letošnjega leta bodo vrgle tovarne na trg 775 tisoč avtomobilov; to se pravi 20 odstotkov več kot lansko leto.

Leta 1960 je prišlo eno vozilo na 21 prebivavcev v državi, dočim je imel leta 1925 komaj vsak 335 prebivavec svoj avto.

Zveza med kontinenti

V ponedeljek ob osmi uri zvečer sta se po televiziji prvič povezala Amerika in Evropa s pomočjo Telstarja, zvezne postaje v osvetju. Umetni satelit Telstar, ki sprejema in odbija televizijske oddaje, je v ponedeljek brezhibno deloval ob točno določeni uri. V sedemnajstih evropskih deželah, v Kanadi, Združenih državah in v Mehiki je čakalo na medcelinske oddaje več kot

Bombe na Vatikan

Ves krščanski svet je razburila bombna eksplozija v baziliki sv. Petra v Rimu. Mnogo se je že pisalo o tem nenavadnem atentatu, zlasti ker policija še ni našla zločincev. Malo je pa znano o dejstvu, da je bila položena bomba na spomenik papeža Klementa X., in sicer prav na njegov rojstni dan. Ta papež se je rodil v Rimu 13. julija 1590 in je umrl leta 1676. Bržkone je le gol slučaj, da je neznan zlikovec izbral prav tisto točko in prav tisti dan.

Vatikanski orožniki se zdaj spominjajo, da so tisto soboto pred vhomom v svetišče ustavili dva tujca, ki sta se branila oddati majhen zavoj, katerega sta nosila pod pazduho. Misleč, da gre za kake osebne predmete, so ju pustili mimo. Po eksploziji bombe, ki ni bila večja od jabolka, sta oba zginila.

Podobnih slučajev pa je bilo že več. Za časa papeževanja Leona XIII. (1878-1903) je neznanec pustil ročni kovček v predverju bazilike. V njem je bila skrita bomba, ki je z vso silo eksplodirala.

Ob svetem letu 1950 so tudi našli v baziliki močno bombo, k sreči še preden se je razletela. Atentatorjev tudi takrat niso ulovili. V zadnji svetovni vojni so padale bombe na Vatikan tudi iz zraka. V novembru leta 1943 je odvrгло neko letalo kar štiri bombe, ki so se raztreščile v bližini vati-kanske radijske postaje. Govori se, da jih je vrgl z letala fašistični kolovodja Farinacci. Se hujše je bilo v marcu leta 1944, ko je eksplodiralo šest letalskih bomb poleg poslopja sv. Oficija. Bilo je več mrtvih in tudi škoda je bila velika. Takrat je letalo krožilo nad Vatikanom komaj 600 metrov visoko. V vati-kanskih krogih so bili mnenja, da je bilo tudi tisto letalo fašistično.

Vstaja vesti

Dne 20. julija so po vsej zapadni Nemčiji slovesno obhajali spomin na žrtve, ki so padle v boju proti zločinskemu Hitlerju. Na ta dan leta 1944 je skupina višjih častnikov okrog generala Stauffenberga pripravila atentat na nacističnega vodjo. On je bil samo ranjen, vsi prijatelji in celo oddaljeni znanci zarotnikov so pa bili postreljeni.

Na visoki pedagoški šoli v Berlinu je predaval rektor vpričo množice profesorjev in dijakov. V govoru je podčrtal, da, čeprav ni imela zarota trenutno uspeha, je vendarle vzbudila vest nemškega naroda.

Vsa državna poslopja so izobesila zastave. Kancler Adenauer pa je v Bonnu položil venec ob spomeniku nacističnih žrtev. V parlamentu so nekateri poslanci stavili predlog, naj se 20. julij proglasi za državni praznik. Kaže pa, da ne bo predlog prodl, ker je zlasti med starejšimi še preveč nacističnega duha in pangermanske veličine.

200 milijonov gledavcev. Sam papež Ivan XXIII. je zasledoval potek oddaje iz svoje zasebne pisarne. V rimskem senatu so prekinili sejo, da so mogli senatorji prisostvovati zgodovinskemu dogodku.

V Evropi so gledavci spremljali prenos ameriškega programa, ki je obsegal sedem točk, od baseballa (ki ni bil prav potreben) do Kennedyjeve tiskovne konference.

Po končani ameriški oddaji je moral Telstar krožiti 160 minut okoli Zemlje, da je spet prišel v pravo lego. Ko se je na televizijskem platnu prikazal londonski stolp, so kazale ure po srednjeevropskem času 22.58. V raznih krajih Evrope je delovalo 54 televizijskih kamer, na osrednji postaji v Bruslju so pa oddajali slike preko Telstarja v Ameriko. Eno tisočinko sekunde so potrebovali valovi iz Bruslja v Ameriko. Kazali so slike s polarnih krajev in iz Sicilije, iz zapadne Evrope in iz Beograda. Poskus prve medkontinentalne oddaje se je odlično obnesel. Ob 11. uri in 19 minut je bila oddaja končana in Evropa je prvič po televiziji voščila Ameriki »lahko noč«.

—0—

Najdaljša avtocesta

Po štiridesetih letih se je v Nemčiji urenil načrt, povezati državo od severa do juga z moderno avtocesto. Severno-južno evropsko cestno zvezo so začeli graditi že pred vojno. Dela so bila prekinjena v vojnih letih. Pred 14 dnevi so pa dokončali še zadnji del te mogočne in važne proge, ki teče od Hamburga skozi Frankfurt do Basela ob švicarski meji. Cesta Hafraba je dolga 820 kilometrov. Ko jo bodo podaljšali še do mesta Lübecka, bo znašala njena dolžina nad tisoč kilometrov.

Očala - za potrebo in za modo

»Svetloba je za vse oči, toda vse oči niso za svetlobo,« je rekel nemški modrijan Fenchtersleben. Očala pa ne nosijo ljudje samo za potrebo, marveč tudi zastran mode, posebno temna v žarki poletni luči. Kratkovidnim in dalekovidnim so se pridružili dandanes tudi previdni nosivci dveh steklenih plošč, vdelenih v lepe okvire.

Sedanja očala za sonce so prišla iz Amerike kot marsikatero drugo lepoto. Po vojni so jih začeli nositi vsi, bodisi iz potrebe ali previdnosti, bodisi zaradi mode, kakor so začeli žvečiti gumi ali piti coca-colo.

Danes nosijo zlasti lepotice temna očala z dragocenimi okvirji, da še bolj poudarijo lepoto obraza in da skozi temna stekla nemoteno mečejo koketne poglede. Nika-kor pa ne samo zaradi lepote, ampak tudi iz potrebe...

Stare slike nam kažejo prva očala, vdelenana v okvir iz žice. Iz 14. stoletja imamo prvo sliko na presno v dominikanskem samostanu San Nicolò v Trevisu. Slika nosi datum iz leta 1352. Te podobe kažejo resne možake, učenjake in pisce, ki modro berjo skozi naočnike, podobne našim ščipalnikom na nosu. Seveda so jih morali po starem vedno držati z levo roko, ker še niso poznali vzmeti, ki bi stisnila »nanosnike« ali dveh paličic za na uhelj.

Zdravniški zbor v Moskvi

V Moskvi so se te dni zbrali zdravniki iz sedemdesetih držav na VIII. mednarodni kongres izvedencev proti raku. V Kremlju je navzočih nad 5000 znanstvenikov, ki proučujejo mednarodno sodelovanje v borbi proti raku, bolezni, proti kateri do danes še niso našli učinkovitega sredstva.

Zborovanje se je začelo z branjem posebnih pozdravnih poslanic Nikite Hruščeva, ki pravi, da se morajo v borbi proti raku združiti znanstveniki vsega sveta. Poudaril je tudi, da bo skupni napor v tej znanstveni borbi imel uspeh le tedaj, če se bodo države razorožile in bo zavladal mir. V nasprotnem slučaju je sodelovanje onemogočeno in rak bo vedno kosil vsako leto na tisoče žrtev. O tej resnici pač nihče ne dvomi.

Posledica tiskovne pravde

V decembru lanskega leta je naperil bivši župan v Sovodnjem Jožef Trinko pravdo proti Vojmiru Tedoldiju, uredniku lista »Matajur«. Župan je tožil urednika, da je žaljivo pisal o njem v omenjenem dvotedniku v številki z dne 15. septembra 1961. Časnikar je bil obsojen na eno leto ječe, 100 tisoč lir globe in na poravnavo pravnih stroškov.

Občutna kazen je zbudila začudenje. Tedoldi je vložil priziv, ki bi se moral obravnavati prejšnji teden pred tržaškimi sodiščem. Pred razpravo je pa urednik izjavil, da ni bil naperjen inkriminirani odstavki proti Trinku, ampak da je le na splošno označil razmere v občini, kar je tudi objavil v listu. Glede na te popravke je župan Trinko umaknil tožbo s pogojem, da plača urednik Tedoldi 200 tisoč lir za spomenik padlim v Cepletišču.

Dame in kavalirji so pa že v rokokojski dobi nosili očala, pritrjena na lepo izrezljano paličico. Nastali so lornjoni, ki so pomenili višek mode za dame še pred prvo vojno. Gizdalini so se pa na sprehodih in v salonih ponašali z monokliji. Eno samo steklo so spretno nataknil na eno oko in se postavljali, češ kdo smo mi.

Potreba in okras sta očala razvijali v današnjo obliko. Monakovska princesinja Grace je začela nositi očala z okvirji, ki imajo vdelenane srebrne in slonokoščene okraske.

—0—

NEZAZELENA NAVODILA

Visoki uradnik francoskega finančnega ministra René Macart je napisal knjigo »Sleparije davkoplačevavcev v Franciji«. Mož je imel dober namen, ožigosati nepošteno državljanje, ki odtegujejo državi, kar je njenega. Navaja dolgo vrsto zgledov in načinov, katerih se Francozi poslužujejo za napačne davčne napovedi. Oblasti so se začele čuditi, ko je več naklad te knjige kar naglo pošlo. Ljudje so se namreč posluževali opisa sleparij kot učbenika, da so utajevali svoje dohodke, ne da bi jim prišla financa na sled. Ko bi morala iziti že osma naklada knjige, jo je vlada prepovedala.

S Tržaškega

15. Slovenski tabor na Repentabru

V nedeljo, 22. t. m. popoldne, je bil na Repentabru 15. slovenski tabor, ki se ga je udeležilo okoli tisoč tržaških, goriških in koroških Slovencev. Točno ob 15. uri se je pričela verska pobožnost, nato pa je sledil program.

V uvodu je predstavnik tržaške Slovenske prosvete toplo pozdravil vse navzoče in med drugim poudaril, da se geslo letošnjega slovenskega tabora glasi: »Hočemo živeti, narod hoče živeti, nocoj v smrt«.

Koroški Slovenci so pozdravili tržaške in goriške brate s štirimi lepimi pesmimi, njihov predstavnik pa je v svojem govoru poudaril, da so tudi na Koroškem še in bodo Slovenci. »Ne gremo z naše zemlje, mi ne!« je dejal. Tudi Goričani so prinesli svoj pozdrav. Njihov predstavnik se je v svojem govoru spomnil nedavno umrlega slovenskega kulturnega delavca, profesorja Mirka Fileja iz Gorice.

ZAVOD PRIMORSKIH PRIREDITEV — KOPER

privedi v soboto, 4. avgusta, ob 20.30 v Koprju zaključno revijo III. jugoslovanskega folklornega festivala

»JUGOSLAVIJA PLESE IN POJE«

Sodelujejo najboljši jugoslovanski folklorni ansamblji

KOLO - Beograd • LADO - Zagreb
TANAC - Skopje

Prednaročnina vstopnic in ostale informacije pri Slovenski prosvetni zvezi v Trstu, ulica Geppa 9/II. (tel. 31-119) od četrtega dalje od 9. do 12. ter od 16. do 18. ure.

G. kaplan Zrnec, ki že 15 let živi v Kanadi, je rekel, da je zanj izredno lepo doživeti, ker lahko prisostvuje tej slovenski manifestaciji. Povedal je, da so v Torontu, kjer on živi, mnoge slovenske farne šole in da slovenska zavest in spomin na nas ne bo zamrl. Nato je prinesel tople pozdrave iz Argentine drugi slovenski duhovnik, ki že 14 let živi v južni Ameriki in je sedaj trenutno na obisku pri nas. Na kratko je opisal razmere tamkajšnjih rojakov in podobno kot g. Zrnec povedal, da je tuči v daljni južni Ameriki še vedno živa slovenska beseda.

In končno je sledila uprizoritev, v izvedbi članov Slovenskega odra iz Trsta, in v režiji prof. Jožeta Peterlina, dramaturgiran povesti tržaškega pisatelja Alojza Rebule »Devinski sholar«. Navzoči so pozorno in napeto spremljali dogajanja na odru in s ploskanjem nagradili izvajavce ter s šopkom cvetja počastili tudi samega avtorja.

Posebno dobro so odigrali svoje vloge naslednji igralci: Jurij Slama, kot stari Koliščnik, Marinka Teuerschuh kot njegova hči, mali Jože Peterlin, kot njen sinko. Odlično je nadaljeval isto vlogo Edi Košuta. Zelo dobro je igral tudi Jože Pirjavec v vlogi Hugona, sina devinskega gospoda Lamoralala. Pohvalo pa zaslužijo tudi vsi ostali igralci.

Ta 15. tradicionalni slovenski tabor je dobro uspel, saj so se vsi vračali na svoje domove s poživljeno slovensko zavestjo in zadovoljnimi.

Eugen Žmak

Izidi letošnjih matur

Na slovenskih srednjih šolah v Trstu so se prejšnji teden končali zrelostni in usposobljenostni izpiti v poletnem roku. K izpitu so prišli, kakor so šolska oblastva že več let tako odredila, tudi maturanti z goriškega učiteljskega in liceja.

Uspehi so nekoliko slabši kot prejšnja leta. Prvi vzrok tega splošnega pojava je najbrž dejstvo, da se mladi rod premalo pogloblja v študij. Motorizacija in zabave odtegujejo študente od knjig. Opaža se pa tudi ne samo na naših, ampak tudi na drugih šolah, neke vrste cinizem in nepravilen odnos študentov do predstojnikov. Vse to slabo vpliva na učne uspehe, posebno še, če se začne dijak šele v zadnjem tromesečju zadnjega leta pripravljati za zrelostne izpite. Morda obstajajo tudi še drugi vzroki, o katerih bi kazalo ob priliki spregovoriti besedo.

V naslednjem objavljam izide matur, ki so bili v nekaterih listih in drugih objavah napačno navedeni za nekatere šole.

Učiteljske: Izdelala je ena kandidatinja, Gregori Ana Marija; 11 jih ima popravne izpite; odklonjenih je 8 (med temi dva neopravičeno odsotna); 1 je bil opravičeno odsoten.

Trgovska akademija: Izdelalo je 11 ma-

turantov. Ti so: Bonazza Sergij, Kozman Robert, Škerk Ivan, Trampuž Helena, Vescovo Luciana, Zahar Neda, Bandelj Kar mela, Coloni Ana, Mijot Neda, Nedoh Danijela in Orel Zora; štirje so odklonjeni: 23 jih ima popravne izpite in ena kandidatinja mora, zaradi bolezni, polagati v jesenskem roku vse izpite.

Na višji realni gimnaziji so z uspehom položili zrelostni izpit tile kandidati: Adamič Henrik, Morpurgo Gianpaolo, Pertot Marijan in Bone Iva Martina. Popravne izpite ima šest kandidatov, štirje pa so bili odklonjeni.

Na klasični gimnaziji je polagalo zrelostne izpite skupno 11 kandidatov; od teh jih je bilo 6 iz Trsta in 5 iz Gorice. Od Tržačanov so izdelali: Beličič Matija, Schart Matej in Polojac Vlasta. En dijak ima popravne izpite, dva pa sta bila odklonjena. Od Goričanov sta izdelala Kusič Aleks in Mašera Majda. Dva kandidata bosta popravljala jeseni, eden pa je padel.

Vsem maturantom, ki so srečno prestali maturo in dokazali svojo zrelost, voščimo dosti uspehov v življenju. Dijakom, ki se bodo morali jeseni še enkrat usesti k zeleni mizi, pa želimo, da bi zamujeno popravili.

TRNOVCA

Zadovoljni smo, da nam delajo novo, res lepo in široko cesto, ki bo šla iz Saleža do Bajte, to je skoraj do naše vaši. Zal dela napredujejo počasi in bo preteklo precej mesecev, preden bomo lahko uporabljali to pot. Zaenkrat smo povezani s Trstom, če ne štejemo ceste, ki gre skozi Nabrežino in ki je zelo dolga, le preko ozke poti, ki vodi skozi Samotorco in ki je žal v zelo slabem stanju. Slab je posebno tisti del poti, ki je takoj nad našo vasjo. Zgodi se večkrat, da se kak nedeljski izletnik, ki pride k nam in bi želel nato iti skozi Samotorco, vrne, ker je prepričan, da je zašel v kak klanec, ki vodi na polje. Zato bi radi videli, da bi občina poskrbela za malo gruščca, da bi za silo uredili vsaj tisti del ceste, ki je res v najslabšem stanju.

IZLET SPDT NA JEZERSKO

SPDT priredi v nedeljo, 12. avgusta, celodnevni izlet na Jezersko (med Kamniškimi planinami in Karavankami). Vpisovanje v ulici Geppa 9/II. od 9. do 13. ure.

ČESTITAMO!

Družini dr. Bogdana Berdona se je v nedeljo, 22. t. m., rodila hčerka, ki so ji dali ime Neva. Srečnim staršem k veselemu dogodku iskreno čestitajo prijatelji in znanci. Mali Nevi pa želijo mnogo zdravja. Tem željam in čestitkam se pridružujeta uredništvo in uprava Novega lista.

Beneška Slovenija

CRNEJA

V naši vasi, kot še tudi v marsikateri drugi slovenski vasi videmske pokrajine, se radi držimo starih navad. Ena izmed takih je tudi »šagra od učona«. Učona pomeni v našem narečju koštrun. Že stoletna navada je, da na nedeljo sredi julija zakoljemo tolstega koštruna, s katerim se masti vsa vas in še tujci, ki nas obiščejo za šagro. Žival daje vsako leto druga družina po določenem vrstnem redu. Če je revna, se pa združijo po dve ali tri skupaj. Obiskovavci vržejo po navadi tudi kak dar, kar gre potem za cerkveni offer. Letos nas je obiskalo precej sosedov, saj smo spekli kar dva »učona« in ju zalili z dobro domačo kapljo.

BRDO

V naši prijetni vasi se tudi dogodi marsikaj, kar gre le malo v svet. Velika večina naših vaščanov je slovenskega rodu. Pa mislite morda, da slišimo v cerkvi božjo besedo v materinem jeziku, kakor ukazujejo vsi cerkveni predpisi? Nikakor ne! Naš dušni pastir se žal za kaj takega niti ne zmeni. Verniki ne slišijo v cerkvi ne pridige ne molitve ne petja v svojem jeziku.

Pač pa se gospod trudi, da bi v svoji dvorani vpeljal zbor s petjem v furlanščini. Saj nič ne rečemo. Naj bo tudi tisto, a prav tako želimo tudi mi svoje pravice, zlasti še v cerkvi, kjer se je treba držati božjega nauka: »Pojdite in učite vse narode...«

TAVORJANA

Kot smo že poročali, so bile pri nas v nedeljo občinske volitve. Svoje kandidate sta predložili samo dve listi, in sicer demokristjanska ter Demokratska zveza (Alleanza democratica). Volitev se je udeležilo od 2125 volivnih upravičencev samo 1583, torej komaj nekaj nad 74 odstotkov. Vzrok je pa ta, da se dosti volivcev nahaja v tujini na delu.

Zmagala je demokrščanska lista, le s skromno večino. Dobila je 618 glasov in

Desetletnica smrti

Deset let je že minilo, odkar so utihnile strune drugega goriškega slavčka Vinka Vodopivca. Že samo ime Vinko ali že sam priimek Vodopivec pričarata v ušesa še naših najmlajših zvonke melodije njegovih svetnih in cerkvenih skladb. Kakor so po narodele pesmi našega prvega goriškega slavčka Simona Gregorčiča, tako so postale prava narodna last tudi mehke in melodične skladbe drugega našega slavčka Vinka Vodopivca.

Tam v preprosti župnijski pisarni je vedno dobrovoljni gospod Vinko ustvarjal in snoval skozi dve svetovni vojni. Ugled skladatelja je bil tolik, da so imeli spoštovanje pred njim vsi mogoči narodi in odredi, ki so šli skozi Kronberg. Najvišja njegova svetinja so pa njegove pesmi in skladbe, ki žuborijo kot potoček iz srca do srca. Tega odlikovanja ne bosta razjedla ne rja ne čas. V svojih zvokih se bo Vinko vedno oglašal še poznim rodovom.

—0—

V nedeljo, 29. julija, bo v župnijski cerkvi v Kronbergu ob štirih popoldne spominska svečanost za pokojnim skladateljem in župnikom Vinkom Vodopivcem. Na sporedu so: pete litanije Matere božje z bla-

- Kanalska dolina

po večinskem volivnem sistemu 13 svetovavcev od dvajsetih.

Občinarji, brez razlike mišljenj, upajo, da bo novi občinski svet upravljal občino nepristransko in da bo zlasti upošteval za puščene vasi.

DUNJA

Po severnih dolinah naše pokrajine so se pojavili veliki divji merjasci. Še najstarejši ljudje ne pomnijo, da bi take zveri strašile tod okoli. Prejšnji teden se je privabil trop divjih prašičev preko sedla Somdonje v dolino Dogna. Bržkone so jih lovci pregnali z onstran meje. Sled za njimi je kazala razrita zemlja. Pa tudi za človeka bi ne bilo nič kaj prijetno, če bi se srečal s takim merjascem. To pot so pa kar prav prišli. Pri Dunji so namreč tri največje teh zveri strmoglavile v prepad in so se ubile. Marsikdo, ki že dolgo ni videl mesa, se je pogostil z mastno pečenko.

TAMORE

Naša vas je prav majhna in spada pod občino Tavorjano. Kakor je majhna, tako je tudi zapuščena in Bogu prav za hrbtom, da se nihče zanjo ne briga.

Pač, moramo malo popraviti, ker so se nekateri oblastniki zganili tik pred občinskimi volitvami, ki so bile v nedeljo. Potrebovali so pač nekaj glasov tudi slovenskih občinarjev. Najeli so nekaj delavcev, češ zdaj bomo pa kar na veliko popravljali ceste. V resnici so pa nasuli samo malo peska po naši poti, ki ima več lukenj kot staro rešeto.

Pa še nekaj je zanimivega. Na vseh naših cestah v okolišju je stalno nameščen samo en cestar. Revezu dajejo 15 tisoč lir na mesec. S tem naj preživlja sebe in še devet otrok! Kakšno veselje in »žlanc« naj ima pri delu, če pa mora iskati še drugih zaslužkov, da dobe otroci vsaj močnik za pod zob!

goslovom; nato bo sledil spominski govor škofijskega delegata. Po govoru pa bo koncert Vodopivčevih cerkvenih skladb.

Vsi častivci pokojnega velikega kulturnega delavca Slovencev in ljubitelji lepega petja so iskreno vabljeni, da se udeležijo te spominske svečanosti.

PODGORA

V petek smo se vsi starejši Podgorci spomnili na našo bivšo učiteljico gospodično Milko Klančičevo iz spoštovane rodbine pri Županovih. Obhajala je svoj 80-letni rojstni dan. Gospodična Milka, kakor jo splošno vsi kličejo, je kljub visoki starosti ohranila še vedno svežino duha in pristrčno vedrost, ki je bila zmeraj pod Županovo streho. Naša gospodična je živi vir za podgorsko zgodovino. Pri raznih radijskih oddajah smo že slišali njene podatke o starem podgorskem življenju. Novo dobo pa tuči spremlja s stalnim zanimanjem. Ona tudi podpira danes kar štiri vogle velikega povesstva.

Na predvečer rojstnega dne so jo obiskali številni sorodniki, znanci in bivši učenci, ki so ji prišli voščiti ob visokem jubileju. Čestitkam se pridružujejo tudi vsi Podgorci z željo, da bi v svoji sedanji živahnosti učkala še 90. in 100. letnico.

Dotakniti se moramo še naše slavne »pašarele«. Pravzaprav se je ne moremo, ker je kljub obljubam in nakazanim 15 milijonom lir še nikjer ni. Lani 18. oktobra jo je odnesla narastla Soča. Vsa oblastva so obljubljala Podgorcem, za katere je ta most res življenjske važnosti, da ga bodo vzpostavili v dveh mesecih. Zdaj teče pa že osmi. Dela je sprejelo podjetje Rizzani iz Vidma. Poprave pa se ne more še lotiti, pomislite zaradi česa —, ker niso v Rimu še registrirali delovne pogodbe! Če bo šlo tako naprej, bomo prisiljeni še do prihoda njega leta hoditi po ovinkih v Gorico.

TRŽIČ

Vsako leto se v tržiškem mestu ponavlja v vročih in suhih poletnih mesecih ista pesem. Zmanjka namreč vode, zlasti v višjih krajih in nadstropjih, ker je vodovodna napeljava prešibka.

Letos se je pa občinski odbor vendarle odločil, da uredi tudi to vprašanje. Sklenil je, da se pogodi s štirimi podjetji, ki bodo postavila nove glavne vodovodne cevi. Pro račun za nova dela znaša skoraj 23 milijonov lir. To poletje seveda dela ne bodo še končana. Za prihodnje poletje pa upajo meščani, da jim ne bo več primanjkovala voda.

RUPA

Že nekaj časa je minilo, odkar se nismo oglasili. Saj se pripeti marsikaj, a včasih je bolje kaj zamolčati. Kadar se pa kakšna zadeva le preveč vleče in škodi vaški skupnosti, moramo tudi na dan z besedo. Zlasti še kadar bi utegnili nastati med sosedi brezpotrebni prepiri, kajti znano je, da so Rupenci po navadi živeli še vedno v lepi slogi.

Kar imamo danes v mislih, je tisto »jezero« na sredi vasi. Nastalo je zaradi tega, ker je nekdo zaprl odtok vode pri nekdanji Jakilovi hiši. O vzrokih ne bomo preiskovali in tudi nočemo. Vendar pa imajo škodo

Iz Goriške

tudi tisti sosedje, ki nimajo nič opraviti pri vsej stvari. Ob dežju se zaradi zaprtega kanala zbira voda tudi do četrta metra na visoko. Kako je to neprijetno za kolesarje, vespiste in avtomobile, si vsakdo lahko sam misli. Voda pa odplavlja s seboj tudi gnojnico, da se okolica kar lepo zasmradi.

Menimo, da bi morali občinski možje poseči malo vmes.

TRBIŽ

Trbiž z okolico velja že dobrih dvajset let za eno izmed najbolj zanimivih turističnih pokrajin. Lahko bi pa postale še mnogo bolj privlačne, če bi znali uveljaviti kot izletniške točke tudi stranske doline, kot sta na primer ona proti Nevejskemu sedlu in proti Belopeškim jezerom.

Posebno prva se zdi, da je še zelo malo obiskovana, čeprav nudi izletniku obilo naravnih, še neoskrunjenih lepot. Seveda, za tujski promet je treba najprej poskrbeti za dobre ceste.

Sliši se, da bo po prizadevanju trbiškega turističnega odseka prevzelo oskrbo ceste na omenjeno sedlo pokrajina, medtem ko jo je morala doslej upravljati občina. Bržkone bo tudi cesta, ki pelje do Belopeških jezer, prišla pod pokrajinsko upravo. Od križišča dalje je res potrebna popravila, zlasti ker je preozka za vedno bolj naraščajoči promet. — Na Svete Višarje, ki so odprte od 24. junija dalje, prihaja že precej romarjev.

ZA TURIZEM

Goriški občinski svet je sprejel več sklepov, ki se tičejo tudi turizma. Že dolgo časa so imeli v načrtu, da bi razsvetili goriški grad vsak večer, tako kot kostnico na Oslavju. Doslej so osvetili obrise grajskih stolpov in nazidkov samo ob posebnih svečanostih. Nekaj stroškov za razsvetljavo bo krila tudi turistična ustanova. Mesto bo za tujce nekoliko pridobilo na privlačnosti.

Občina je tudi dosegla pomoč pri CONI (osrednji državni športni organizaciji) za zgradbo novih športnih naprav na Malih Rojcah. Zgradili bodo novo nogometno igrišče, plavalni bazen in še druga pokrita igrišča.

LJUDJE SO SITI

Za v ponedeljek zvečer ob deveti uri je sklicala goriška misinska stranka zborovanje na trgu pri Ljudskem vrtu. Napovedanje je bil kot govornik znani misinski gromovnik poslanec Michieli-Venturi. Po mestu so trosili letake in so po zvočnikih že dva dni prej klicali meščane, naj pridejo poslušati govor proti ustanovitvi dežele. Napovedovali so tudi govorniške dvoboje z goriškimi parlamentarci, zlasti s poslancem Martino. Iz vsega tega velikega bobnanja je bilo pa le malo muzike. Občinstvo se ni za zborovanje skoro nič zanimalo.

ZA IZLETNIKE

Prevoziško podjetje Ribi v Gorici je vpeljalo novo avtobusno progo za izletnike. Avtobus bo vozil ob nedeljah in praznikih na progi Gorica - Lokve do 9. septembra. Odhod je določen z Ribijeve avtobusne postaje ob 7.30, povratek z Lokev pa ob 18.30. Prevoz tja in nazaj s kosilom vred na Lokvah stane 1050 lir.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Odkrili so senzacionalni dokument

Poljske oblasti so objavile zdaj nekaj podrobnejših podatkov o senzacionalni najdbi zvitka rokopisnih listov nekega nekdanjega interniranca v uničevalnem nemškem taborišču Auschwitz. Rokopise so našli pred nekaj meseci. Kot je objavljeno zdaj v poljskem dnevniku »Trybuna ludu«, sestavlja rokopis 354 kosov papirja, ki so popisani v hebrejskem jeziku. Našli so jih v zemlji v bližini tretje krematorijske peči. Listi so bili zviti in popolnoma premočeni. Takoj po najdbi listov, so jih izročili neki založbi v Lodžu, ki je v sodelovanju s komisijo za raziskovanje nacističnih zločinov na Poljskem in s pomočjo muzejskega osebja v Auschwitzu te dni dokončala restavriranje in razbiranje rokopisov. Liste so posušili, jih očistili in restavrirali. Nato so jih fotografirali in strokovnjaki so začeli brati rokopis. Po treh mesecih težavnega dela so ga prepisali. Nanesel je 198 tipkanih strani. Branje je bilo posebno težko, ker so bili listi papirja pomešani in nič oštevilčeni. Strokovnjaki so morali šele določiti, v kakem vrstnem redu si strani sledijo, in to je bilo zaradi slabega stanja rokopisa zelo težko delo.

Rokopis ima dva dela. Prvi del opisuje vtise in popise trpljenja v getu v Lodžu. Drugi del pa opisuje razmere v Auschwitzu. Napisan je bil od 15. do 19. avgusta 1944. Ugotovljeno je tudi — in to je zelo zanimivo — da je drugi del napisal nekdo drugi, in sicer neki interniranec, ki je spadal k eni izmed tako imenovanih Sonderkommand, to je skupin, ki so morale porivati trupla v krematorijske peči. Delal je pri peči št. 2. Strokovnjaki so ugotovili, da se je avtor drugega dela rokopisa pisal Zelman Lewenthal in da je bil doma iz Ciechanowa v varšavskem okrožju. Pač pa v vsem rokopisu ni najti imena avtorja prvega dela. Toda strokovnjaki

so mnenja, da bi se tudi to dalo ugotoviti. Neznani avtor namreč piše, da je poslal nekaj pisem judovskemu odboru v getu v Lodžu, kjer je bil v času, ko je pisal ta svoj dnevnik. V pisemih je prosil za stvari, katere je potreboval. Ker se je arhiv judovskega odbora v Lodžu ohranil, bi bilo možno ugotoviti s primerjanjem pisave in glede na vsebino, kdo je pisal tista pisma in je torej avtor najdenega rokopisa. Toda to delo bo posebno težko in dolgo, ker sestavlja arhiv nad 16.000 dokumentov. Strokovnjaki pravijo, da predstavlja najdeni rokopis nekaj edinstvenega na sektorju dokumentarne literature in de je važen vir novic o položaju v getu v Lodžu in o položaju »Sonderkommand« v Auschwitzu. Dokument bodo objavili pod naslovom »Iščite v pepelu.« Zanj vlada veliko zanimanje tudi med tujimi založniki. Mnoge italijanske, nemške, francoske, izraelske in druge založbe so že zaprosile, da bi jim odstopili pravice za objavo te knjige.

—0—

Zborovanje evropskega kulturnega društva

V sredo se je začelo v Vidmu, in sicer v tako imenovani Loggi del Lionello, zborovanje izvršnega sveta Evropskega kulturnega društva. Udeležujejo se ga pisatelji in učenjaki iz desetih držav z Vzhoda in Zahoda. Zborovanje bo trajalo do 27. julija. Predseduje mu podpredsednik omenjenega društva, Švicar Anton Babel, bivši rektor univerze v Zenevi. Na zborovanju razpravljajo o ustanovitvi svetovne kulturne zveze, ki naj bi imela iste namene kot Evropsko kulturno društvo, a naj bi zajela vse države na svetu in povsod ustvarila pogoje za odstranitev miselnih pregrad, ki delijo narode in predstavljajo stalne vzroke za krize našega časa. Pripravljajo tudi drugo srečanje kulturnih ljudi iz Afrike in Zahoda, katero bodo organizirali na predlog senegalskega predsednika, pesnika Senghorja, prihodnje leto v Dakarju. Prvo tako srečanje je bilo leta 1960 v Rimu. Na zborovanju pa bodo tudi odločili glede prošelj 50 kandidatov za članstvo v društvu.

V Vidmu so se zbrali ob tej priložnosti med drugimi francoski pisatelj Aveline, prof. Arturo Carlo Jemolo, poljski filozof Adam Schaff in industrijalec Charles Veillon, ustanovitelj mednarodne literarne nagrade, ki je imenovana po njem.

NEUTRUDNI PABLO CASALS

Glasbeni festival v Toulousu v Franciji se bo začel dne 2. oktobra z oratorijem Pabla Casalsa, zloženim na neko pesem Jeana Alevredre. Oratorij bo prvič izvajal v Franciji. Na festivalu bo nastopil zbor »Orfeo Catala« iz Barcelone, ki šteje več kot 50 pevcev in med njimi tudi mnogo slavni. Pablo Casals bo ob tej priložnosti dirigiral radijski simfonični orkester iz Toulousa, ki bo spremljal zbor »Orfeo Catala«. Sam bo igral na violončelo. Festival v Toulousu bo trajal do 4. oktobra.

»SUPERMARKET« ZARADI KLEOPATRE

Kot poročajo, se bliža film »Kleopatra« končno le h koncu. Filmska družba »Twentieth Century Fox« je zaradi njega skoraj propadla. Zdaj si skuša pomagati finančno na noge s tem, da se bo vrgla v čisto navadne kupčije. Te dni je odprla v Kaliforniji svoj prvi »Supermarket« konserv, v katerem pa mu bodo sledili še drugi. S prodajo konserv na drobno in debelo bi rada krila zgubo, ki ga je povzročil film »Kleopatra«.

SOFIJA MEHIKANKA

V ameriških filmskih krogih se je razširila vest, da je sprejela Sofija Loren glavno vlogo v filmu »Sanchezovi otroci«, ki ga bodo posneli po neki sociološki študiji z istim naslovom. Film bo prikazal zgodbo revne mehiške družine. Film naj bi režiral Vittorio De Sica, producent pa bo Carlo Ponti v sodelovanju z družbo Mann-Kastner. Film bodo začeli snemati novembra v Mehiki.

—0—

Kratke kulturne novice

• Marlene Dietrich je dobila ponudbo, da bi nastopila v filmu, ki ga bodo posneli po »Operi za tri groše« Berta Brechta. Igrala naj bi vlogo »Piratske Jenny«. Če bo sprejela ponudbo, bo to njen prvi nemški film po 30 letih.

• Charlie Chaplin piše zdaj zgodbo za filmsko komedijo, ki jo namerava posneti skupaj s svojim sinom Sidneyem. S tem načrtom se ukvarja že več let. Sam je označil ta film za burlesko. Glavno vlogo v njem bi rad igral sam.

• Prve dni septembra bodo priredili v kraljevi palači v Milanu zgodovinsko razstavo o filmu od začetka do danes. Razstavo pripravlja Organizacija za milanske prireditve v sodelovanju z italijansko kinoteko. Na razstavi bo videti fotografske reprodukcije, razne naprave zgodovinske vrednosti in dokumente. Ves ta material bo ilustriral razvojne stopnje filmske umetnosti v svetu, od nemega do zvočnega filma in do njegovega dananjšjega razvoja. Razstava bo urejena po državah.

Egipčani nočejo Kleopatre

Egiptovske oblasti so uradno naznanile, da so odklonile vstopni vizum igravki Elisabeth Taylor, ki je hotela potovati v Egipt zaradi snemanja ključnih prizorov filma Kleopatra. Za vizum je zaprosila na egiptovskem veleposlanštvu v Rimu. Pristaniške oblasti v Aleksandriji so dobile ukaz, da naj zavrnejo Elisabeth Taylor kot nezaželeno osebo, če bi se kljub prepovedi hotela izkrcati skupaj s skupino omenjenega filma. Egiptovske oblasti so pojasnile, da je vpisano igravkino ime v črno listo ljudi, ki ne smejo stopiti na ozemlje držav Arabske lige, in sicer zato, ker je Elisabeht Taylor sodelovala pri propagandi za podpis izraelskega posojila v Ameriki in ker je prestopila ob svoji poroki z Mike Toddom v judovsko vero.

Ker egiptovske oblasti ne puste igravke Elizabeth Taylor na svoje ozemlje, so nastale nove težave s filmom »Kleopatra«. Zaključne prizore bi bili morali namreč snemati v nekem kraju blizu Aleksandrije. V vseh tistih prizorih nastopa glavni igravec Richard Burton, medtem ko bi morala nastopiti Liz Taylor le še v eni sami sceni, ki pa je najna. Zaradi tega bodo morali verjetno producenti filma, to je družba »Twentieth Century Fox« zgraditi v Hollywoodu posebno egipčansko vas, da bodo mogli posneti prizor z Elizabeth Taylor.

Za prosveto v zaostalih državah

V neki starinski vili v Bellagiu (Italija) se je zaključil včeraj seminar o pomoči pri prosvetljevanju in vzgoji ljudi v državah, ki so šele v začetnih stadijih svojega razvoja. Seminar je organiziral atlantski institut v Parizu. Udeležili so se ga strokovnjaki za ljudsko izobrazbo, ki so prispeli iz Anglije, Francije, Nemčije, Spanije in iz Amerike, pa tudi razni visoki funkcionarji organizacije UNESCO in še raznih drugih mednarodnih vzgojnih organizacij. Na seminarju so razpravljali o možnosti pomoči pri vzgoji v zaostalih državah, o ovirah, ki ovirajo tako delo, in o najboljših oblikah vzgoje in izobraževanja. Sestavili so resolucijo z raznimi priporočili glede na koordinacijo dela, da bi bila tako kar najbolj izkoriščena pomoč zahodnih držav in da bi bile čimbolj uspešne raziskave, ki jih bodo morali še izvesti na tem področju.

»Sveta Ivana« na tržaškem gradu

Na gradu Sv. Justa je bila v ponedeljek zvečer predstava drame »Sv. Ivana«, katere avtor je Bernard Shaw, igrala pa jo je skupina, ki jo vodi Anna Proclemer. Ta je tudi igrala vlogo device Orleanske.

Malo osebnosti v svetovni zgodovini je tako privlačnih za dramatike, kot znamenita devica Orleanska. Mnogi so poskusili napisati dramo o njeni usodi, od Shakespeara do Anouilha, pri čemer je zanimivo, da je med temi avtorji veliko Angležev, to je pripadnikov naroda, ki je junaško devico sežgal na grmadi. In ravno avtor angleškega jezika je bil tisti, ki je najbolj simpatično pisal o njej, namreč Bernard Shaw. Kritiki ugibaajo, kaj je privlečlo Shawa, ki je znamenit po svoji ironiji in ujedljivosti, da se je s tako simpatijo lotil te snovi. Verjetno je imel bolj polemične namene, ko je začel pisati to dramo, vendar se je »dal med pisanjem blaženo zapeljati« k poeziji, kot je zapisal o njem italijanski kritik in dramaturg D'Amico.

Za predstavo je vladalo v Trstu živo pričakovanje. Pri predstavi je sicer občinstvo lahko ugotovilo, da delo ni ravno najbolj primerno za uprizoritev na prostem, ker se dejanje dogaja skoraj samo v zaprtih prostorih in ker predstava temelji v glavnem na dialogih, ki pridejo bolj do veljave na odru v dvorani. Tudi vreme, vetrovno in nekoliko hladno, ni bilo posebno naklonjeno predstavi. Kljub temu je znala Anna Proclemer ustvariti zelo dober lik svete Ivane, globoko človeške, preproste in za-

pljive, tako da je očarala gledavce in si osvojila kritike. Tudi ostali igravci glavnih vlog, kot Carol Ninchi v vlogi Cauchona, Annibale Ninchi v vlogi inkvizitorja, Carlo Hintermann v vlogi Warwicka in Antonio Pierfederici v vlogi prestolonaslednika so bili odlični. Zaostajali pa tudi niso igravci manjših vlog. Glasbeni komentar je napisal Roman Vlad.

Anna Proclemer in ostali interpreti so bili deležni živega ploskanja. Prav tako režiser Mario Ferrero. Frigeriova scenografija se je dobro prilegla obzidju gradu.

—0—

FILM O »NILSU HOLGERSSONU«

Dne 12. septembra bo v Stockholmu krstno predvajanje novega švedskega barvnega filma »Cudovito potovanje Nilsa Holgerssona«. Film je posnet po znameniti otroški povesti z istim naslovom, ki jo je napisala švedska pisateljica, Nobelova nagrajenka Selma Lagerlöf. Prikazal bo ljubko pravljico zgodbo o malem Nilsu Holgerssonu, ki prepotuje vso Švedsko na hrbtu divje gosi. Glavno vlogo v filmu, to je vlogo malega Nilsa, igra 12-letni Sven Lundberg, ki so ga izbrali izmed 10.000 dečkov, katere so preizkusili za to vlogo. Na premiero filma »Cudovito potovanje Nilsa Holgerssona« so povabili dečke iz 21 držav, ki bodo z modernim letalom napravili isto potovanje po Švedskem, kot ga je napravil Nils na hrbtu divje gosi.

GOSPODARSTVO

Prepreči skisavost vin!

Napredni kletar zna preprečiti, da bi vino postalo kisel, a si žal ne zna pomagati, če je že postalo kisel.

Zdravo vino ne bo postalo kisel, če ne pride v neposredni stik z zrakom in se nahaja brez drožij v zdravi posodi. Vseeno bo pravilno ravnal tisti virogradnik, ki bo v poletnih mesecih vino zaščitil z dodatkom kakšnega ohranjevalnega sredstva, kot sta »enososina« ali »tannisol« in bo na vsakih 100 litrov vina raztopil 1 do 2 hlebčka dotičnih sredstev. V zadnjem času svetujejo novo zaščitno sredstvo FLOR-STOP, ki ne dovoli, da bi se na površini vina razvil kvas ali da bi se razmnožile druge kvarne glivice. FLOR-STOP dobite v trgovini v kollescih treh velikosti, in sicer za pletenke (flaškone — damidžane), za sode in za vinske cisterne. Kolesca plavajo vrh tekočine in obvarujejo skozi par tednov vino dobro, čeprav bi posoda ne bila polna. Seveda se učinkovitost kolesc Flor-stop s časom izgubi in jih je potrebno zamenjati: v polni posodi po 3 mesecih, v nepolni posodi vsak mesec.

Iz zgornjega izhaja, da je prav lahko preprečiti, da bi se vino skisalo. Žal pa nimamo podobnih sredstev, da bi nakisana vina popravili. Predvsem se moramo zavedati, da je potrebno tudi prav malo kislina vina čimprej porabiti, ker tudi nimamo praktičnega sredstva, da bi začetno kisanje zaustavili. V velikih kletah imajo v ta namen posebno napravo, tako imenovani pasterizator, s katerim zamorijo v vinu vse bakterije in tudi bakterije očetne kisline. Vino ostane več časa tako, kot je prišlo iz pasterizatorja. Temu pravimo stabilizacija vina. V velikih obratih stabilizirajo sploh vsa vina.

Navadno pa se našim ljudem skisajo le manjše količine vina, največkrat od 50 do 100 litrov. Če takih vin ne moremo popiti niti mešanih z vodo, jim primešamo razkisljalnega sredstva. Najbolj enostavno razkisljalno sredstvo je apneni karbonat (karbonato di calcio) ali marmorjev prah, katerega premešamo po 100 do 300 gramov na hl kislega vina. V trgovini pa se dobijo še

Pravda za „Tokajec“

Našim čitateljem je znano, da je ogrska izvozna in uvozna družba »Monimpex« vložila tožbo proti uporabi imena »tokajec« za vina, ki ne izvirajo iz Tokaja na Ogrskem. Tožba je bila vložena na tržaško sodišče, a je končno javno bila odločena še le od Kasacijskega dvora v Rimu. Razsodba najvišjega sodišča v Italiji pravi, da je dovoljeno ime »furlanski tokajec« (Tocai friulano) za vino, katerega dobijo furlanski vinogradniki od enako imenovane trte.

Zgornja razsodba pomeni, da ne bo mogoče prodajati tega vina pod imenom »tokajec«, ampak bo potrebno dodati še besedo »furlanski«, ki naznači, kje je zrastle grozdje za to vino.

Ta pravda zanima tudi Jugoslovane, ki bodo pač morali vpeljati podobno ime, n. pr. »briški« ali »goriški tokajec«.

druga, močnejša razkisljalna sredstva, ki so večinoma mešanica različnih karbonatov. Ne smemo si pa delati utvare, da s temi sredstvi vina popravimo, marveč jih napravimo samo laže pitna. Vino bi bilo popravljeno, če bi z razkisljalnim sredstvom uničili očetno kislino, ki je v vinu, kar se pa ne zgodi. V vinu je namreč več žlahtnih kislin (vinska, jabolčna, čreslovina, grozdna itd.) ter kvarna očetna. Z razkisljalom zmanjšamo količino kislin v vinu, a samo odstotek žlahtnih kislin, medtem ko ostane nedotaknjena vsa očetna kislina. Zato pa postanejo zdravljena vina kmalu bolj kislila kot prej, če jih pravočasno ne porabimo.

Iz zgornjega sledi, da moramo predvsem paziti, da kisanje vin preprečimo, ker kislih vin ne znamo zdraviti.

—0—

Trta in grozdje sta zdrava

Konec druge desetine julija sta trta in grozdje v glavnem zelo zdrava, ker peronospora in oidij nista povzročila posebnih škod. Vinogradniki so v splošnem škropili po 5-6-krat proti peronospori, proti oidiju pa so nastopili kakšenkrat več: žveplati je bilo potrebno vsaj dvakrat že pred prvim škropljenjem, potem pa so med 100 litrov škropiva primešali vsakokrat po 100 gramov koloidnega žvepla ali »eosana«.

Ali je za letos dovolj škropljenja in žveplanja? Kar prelepo bi bilo, če bi ne bilo potrebno več prenašati škropilnice in žveplalnika. Če danes trte in grozdje dobro kažejo, se na to ne smemo zanesti, zlasti ker prav v zadnjih dneh nekateri javljajo, da se je oidij tu pa tam pojavil. Izkušnja zadnjih let nas nadalje uči, da nista trta in

grozdje obvarovana pred peronosporo in oidijem vse do trgatve in je bilo potrebno škropiti in žveplati tudi še v drugi polovici septembra, to je neposredno pred trgatvijo.

Zato morajo vinogradniki strogo paziti. Če so do sedaj trte in grozdje zdrave, jih ne smemo v zadnjih tednih pred trgatvijo zanemariti. Potrebno je paziti vse do trgatve.

Rdeči radič v Italiji

V dobi od aprila do konca julija sejemo rdeči radič, katerega potem konec zime izkopljemo, očistimo in zvezemo v svežnje ter silimo v dobi od začetka decembra do konca februarja.

V Italiji igra rdeči radič neko gospodarsko vlogo samo v severovzhodnih pokrajinah, predvsem pa v pokrajinah Verona, Benetke, Treviso in Rovigo, manj v videmski in goriški pokrajini. Letno pride na trg kakih 250.000 stotov rdečega radiča, največ v pokrajini Verona, od koder je tudi izvoz najbolj živ.

Pod rdečim radičem razumemo 3 sorte, 3 kultivarje. Najvažnejša sorta je veronski radič z okroglimi listi. Na drugem mestu je pisani iz Castelfranca; ima okrogle liste, ki pa niso samo ene barve, je pa rdeča barva temeljna. Ta radič prevladuje v beneški pokrajini. V pokrajini Treviso sejejo trevizansko sorto rdečega radiča, katerega lahko spoznamo po dolgih in špičastih listih. Ta sorta se polagoma izgublja.

FERRARA BO PRIDELALA 16 MILIJONOV STOTOV SADJA

Na sestanku sadjarjev v Ferrari je poročevalec povedal, da bo provinca Ferrara pridelala leta 1966 okoli 16 milij. stotov sadja, v vrednosti kakih 60 milijard lir. Več kot polovico sadja bodo predstavljala jabolka, sledile bodo hruške in breskve, nekoliko bo češenj. — Na sestanku so razmotrivali kam z vsem tem sadjem. — Taka razmotrivanja so zelo na mestu, a morajo biti pravočasna.

Paradižniki v Italiji

Lanski pridelek paradižnikov v Italiji cenijo na 26,843.000 stotov, ki predstavljajo višek 10,2% v primeri s prejšnjim letom in 5,2% v primeri z rekordnim pridelkom leta 1958. Od celotnega pridelka paradižnikov jih predela industrija nad polovico, okoli 40% jih porabijo sveže in kakih 5% jih izvozijo v svežem stanju.

Industrija paradižnikov ima v Italiji na razpolago 370 tvornic in predelovalnic v paradižnikovo mezgo in za lupljenje. Proizvodnja lupljenih paradižnikov stalno raste, ker je za to blago veliko povpraševanje posebno v Angliji, v ZDA in v Kanadi. Za paradižnikovo mezgo pa so najboljši odjemalci Zap. Nemčija, Anglija, Benelux in Zapadna Afrika, v manjših količinah pa izvažajo Italijani svojo paradižnikovo mezgo po vsem svetu. V srednjem izvozijo letno nad 1,200.000 stotov olupljenih in okoli 1,000.000 stotov mezge.

Paradižniki igrajo v Emiliji, v Pugliah, v Campagni in na Siciliji posebno važno gospodarsko vlogo, sadijo jih pa po vsej Italiji. Za industrijo je najvažnejša sorta podolgovati SANMARZANO, ki se da lepo lupiti. Seveda industrija ne plača posebno visokih

cen za paradižnike, prevzame pa vse. Lansko leto je znašala industrijska cena 12 do 15 lir za kg.

—0—

LANSKI PRIDELEK TOBAKA

je bil v Evropi zaradi hudega napada tobačne peronospore skrčen za približno 25%. Po podatkih FAO (Mednarodni kmetijski urad) je znašal v 10 državah — Jugoslavija, Italija, Grčija, Turčija, Bolgarija, Francija, Zap. Nemčija, Belgija, Švica in Avstrija — okoli 370.000 ton, medtem ko je znašal leto prej 470.000 ton. Najhujše je bila prizadeta Italija, ki je izgubila okoli 70% pridelka, medtem ko so ostale države izgubile 10 do 20%.

Kljub temu lanski pridelek tobaka ni na vsem svetu nič manjši kot leta 1960, ker je bil pridelek večji v ZDA, v Indiji, v južnoameriških državah; v združenih Rodeziji z Nyassalandom pa je bil pridelek izredno visok. Baje je bil pridelek tobaka boljši tudi v Sovjetski zvezi in na Kitajskem. Viški v drugih državah več kot krijejo evropski primanjkljaj, zaradi česar tobak ne bo zmanjkal.

Peta usode

R. B.

20.

»Zdaj je pa dovolj, Hari,« mu je Ani padla v besedo, vsa trepetajoča od razburjenja. »Rajko Prašnik je moj zaročenec!«

Hari Brenk je obstal kot kip. Odprl je usta, glasu ni spravil skozi. Z vsem je računjal, s to možnostjo pa nikakor ne. Doslej je imel Anino nagnjenje do Prašnika le za eno njenih običajnih in hipnih muh. Zdaj pa že govori o zaroki.

Ona se je že obrnila, da odide, kar jo on zagrabi za roko. »Saj nisi menila resno, Ani, prav gotovo ni res, kar praviš?«

»Kako da ne? Sicer pa kaj vse to tebe briga?«

»Kako da me ne briga!« Njegov glas je zvenel trdo. Na vso moč si je prizadeval, da bi ostal miren. »Vso zadevo, če gre zares, moraš resno premisliti, Ani,« jo je vsiljivo prosil. »Tega kar ne morem verjeti.«

Zdaj je postala tudi deklica bolj mirna. »Pa je prav tako, Hari,« je odgovorila potihlo. »So pač stvari v življenju, ki se ne dajo odvrniti. Morda je to usoda.«

»Usoda!« je jezno odvrnil. Zgubil je prejšnjo mirnost. »Za gol slučaj imaš vse to?« Obrvi so se mu namršile. Zaničljiv posmeh mu je skrivil ustna. »Seveda usoda je to. Če bi ne bilo tako, bi on...«

Ugriznil se je v ustnice. Srepro je zrl predse in zaničljivo zamahnil z roko. »Sicer pa je vse brez pomena, kar si ga vzemi.«

Sunkovito se je obrnil in skoro zbežal. Niti sekundo bi več ne vzdržal v njeni bližini. Divje misli so mu krožile po glavi, v veliki nevarnosti je bil, da bo izustil kako nepremišljeno besedo.

»Moj Bog, kaj pa je s teboj, Hari,« ga je sprejel oče, ko se je vrnil domov. »Nekaj se je pripetilo?«

»Seveda se je!« je izbruhnulo iz njega,

ne da bi pazil, ali ga kdo posluša. »Z našim načrtom ne bo nič!«

»Z našim načrtom,« se je začudil oče. »Ne govori tukaj; pridi, Hari.« Prijel je sina pod pazduho. Ko sta prišla v sobo, ga je vprašal: »S kakšnim načrtom ne bo nič?«

V sinovih očeh se je vžgalo nekaj kot plamen.

»Lipičeva Ani se je premislila. Zaročila se je z nekim drugim.«

»To pa že ne bo držalo,« je tovarnar to lažil sina, ki pa ni niti poslušal njegovih besed. Kot da bi oče ne bil prisoten, je govoril sam s seboj: »Ne bo se mu posrečilo. To pot bom malo bolj pazil...« Njegove besede so se zgubile v šepetanje. Jezno je stiskal pesti.

Nazadnje se je hripavo zasmel. Smeh je veljal Rajku kot opomin, da se bo nad njim bridko maščeval. Maščeval se bo in ga uničil do konca, mu je šumelo v glavi.

-0-

Rajko ni niti slutil, kakšne maščevalne naklepe si izmišlja njegov tekmeč. Če bi vedel zanje, bi gotovo prosil Ani, naj natančno premisli, preden zapodi od sebe Harija Brenka. Njegove misli so se vrtele okrog tiste tatvine načrtov v njegovi pisarni. Njegove misli so se bavile s tistim dogodkom tudi, ko je spremljal Ani naslednji večer domov.

Kar nenadoma je rekel: »Ne gre mi v glavo, kdo bi bil moral biti. Brez vzroka se pač ni moglo zgoditi.« je premišljal in gledal v tla. Skoro pozabil je na svojo lepo spremljevalko.

»Kaj premišljuješ, Rajko,« ga je Ani začudena vprašala. »Ne vem, o čem sploh govoriš.«

Presenečen je dvignil glavo. »Ne veš o čem govorim? Tvoj oče je doma prav go-

tovo pripovedoval, da je nekdo vlomil v mojo delovno sobo in da je odnesel neke važne načrte.«

»Načrte?«

»Da, načrte. Tajne risbe, ki pa še niso bile popolnoma izgotovljene in si ne bo mogel tat dosti pomagati z njimi. Toda ni jih več. Zginili so iz mojega predala. Čeprav nisem pri tem prav nič kriv, vendar bo lahko padel sum tudi name.«

»Nekdo je moral biti pri tebi...« Hipoma se je Ani nekaj posvetilo. Prav tako hitro je tudi odkimala z glavo. Ne, to ne more biti!

»Kako naj pade sum nate, Rajko,« je pozvedovala. »Ti je že kdo izrazil nezaupanje?«

»To še ne, Ani — nasprotno, vesel moram biti, da še ni prišlo tako daleč. Toda ne vem, če me razumeš...« Čez hip je spet nadaljeval: »Vendar me teži in ovira pri delu. Ta ali oni bo pa le utegnil misliti, da sem tudi jaz zapleten v zadevo. Če se bo kakšno konkurenčno podjetje okoristilo z mojimi črteži in jih bo morda uporabilo...«

»Tvoje besede in strah so popolnoma brez pomena, Rajko,« ga je prekinila. »Na stvari ne boš prav nič spremenil, samo trapiš se brez vsake potrebe.« Stisnila se je k njemu.

»Kako prijetno je, če se malce sprehodiva. Dosti lepše kot sedeti vedno v avtu.«

Pričakovala je njegovega odgovora. On pa je le molčal. Skušala ga je odvrniti od mučnih misli, zato je nadaljevala:

»Očka je prav gotovo prepričan o tvoji nedolžnosti, Rajko. Če bi ne bil, bi prav gotovo kaj omenil, preden je odpotoval. Nekaj bi rekel, ker ve, v kakšnih odnosih sva si midva.«

Rajka je ob teh besedah prešinilo neznano čustvo. Doslej se mu je znanje z Ani zdelo, kot gol slučaj in ne kot naključje usode. Morda pa je nekaj drugega? Anine besede, katere je pravkar izgovorila, so bile dovolj jasen znak.

(Dalje)

Lepe dni je hodil po gozdovih in nabiral vsakovrstne plo-dove za zimo. Tudi pri tem je ugotavljal, kako slabo pozna naravo, s katero je človeštvo zaradi popolne tehnizacije že davno izgubilo vsak intimnejši stik. O mnogih sadežih, na katere je naletel v jesenskem gozdu in na travnatih pobočjih, sploh ni vedel, če so užitni. Moral jih je pokušati v majhni količini in čakati na reakcijo v svojem telesu, da je lahko to ugotovil. Nastavljal je zanke gozdnim živalim, ker ni imel lovskega orožja, razrezoval njihovo meso in ga sušil na soncu in pri ognju, v kolikor ga ni sproti povžil. Spomnil se je sicer na pravadno orožje lok, toda ko si ga je poskusil narediti, je ugotovil, da tega ne zna. Iz tega ali onega razloga, ki ga ni mogel odkriti, puščica nikakor ni imela dovoljne sile, da bi ubila kako večjo žival, ptice pa ni zadel, ker puščica ni tako točno zadevala. Poskusil je z različnimi vrstami lesa in vrvic a bilo je vse zaman. Tako je ostal pri zankah, ptice pa je pobijal s kamni, kar pa se mu je redkokdaj posrečilo. Vendar je s časom postal dokaj spreten tako v uporabljanju zanke kot v lučanju kamnov.

Počasi se mu je razkrivalo, da je gozd poln življenja in tudi hrane, celo tam, kjer ni mogel prve čase ničesar odkriti. Prilagodil se je naravi in začel odkrivati pri vsakem koraku bujno življenje, ki ga prejšnje čase ni opazil, čeprav je teoretično vedel zanj. Zdaj je legel na zemljo in od blizu sledil mravljam, ki so vlačile med jelovimi iglicami svoja jajčeca ali hrano, in včasih po dolge ure opazoval igro mladih medvedkov. Ta bitja so mu zdaj nadomeščala svet ljudi. Bilo mu je žal, da jih je moral tudi ubijati, da se je preživel, in ubijal je samo, kolikor mu je bilo neobhodno potrebno.

Povzatek iz vesolja

R. Z.

69.

Tu v gorah je tudi mnogo močnejše občutil navzočnost Boga, ki ga je bil spoznal iz starih svetih knjig. Čutil ga je v šumenju gozda, v razkošju in divjini narave, in v lastni duši; v svoji osamljenosti se je pogosto na glas pogovarjal z njim. Potem se ni čutil več tako sam.

Potem je prišla zima, ko se je moral zaradi snežnih viharjev in hudega mraza po cele dneve zadrževati v votlini. Čas si je krajšal s tem, da si je ponavljal v mislih nauke krščanstva razmišljal o svoji usodi in razglabljal o vzrokih, ki so pripeljali človeštvo v sedanje stanje. V njem se je vedno bolj utrjevalo prepričanje, da je bil eden glavnih vzrokov v tem, ker se je človeštvo vdalo češčenju tehnike. To pa je bilo sredstvo, s katerim so lahko nekateri zaslužili vse ostalo človeštvo. Zato se je sovraštvo do tehnike v njem vedno bolj poglobljalo. V njej je videl simbol slabega.

Včasih je močno pogrešal pisalne potrebščine, da bi zapisal svoje misli. Toda tudi te so bile izdelek tehnike in tako ni žaloval za njimi. Zadovoljil se je s tem, da je včasih vrezal kak stavek v drevesno skorjo.

Se vedno se je bal, da bi ga odkrili iz zraka; v zasneženi pokrajini bi ga bilo lažje opaziti. Zato je hodil največ ponoči iz votline.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Medtem ko je bilo v Curacaou zelo vroče

Veliki Miša mirno čaka na Petrosjana

V mestu Curacaou se je zaključil peti turnir kandidatov za svetovnega šahovskega prvaka. Osem velemojstrov je odigralo skupno po 28 partij in danes je že znan izizvalec svetovnega prvaka Mihajla Botvinika. Ta je Petrosjan. Na turnirju je nastopilo 5 velemojstrov iz Sovjetske zveze (Talja, Keres, Korč 5 velemojstrov in Geller), ostali so bili Američan Robert Fischer, Čeh Filip in Madžar Benkő. Glavni favoriti so bili Rusi in Fischer.

Premoč predstavnikov Sovjetske zveze na preteklih štirih turnirjih kandidatov je bila izrazita. Toda vsa predvidevanja, da se bodo morali tokrat Sovjeti boriti skupno proti osamljenemu Fischerju, so bila prav gotovo neutemeljena. Ruski šahisti so si priborili svojo popolno premoč v povojnem šahovskem življenju s trdim delom in zrelim znanjem. Pošteno so se borili z edinim resnim tekmecem Reshewskym, zdaj pa so mislili, da se bodo pošteno spopadli s Fischerjem, ki je zaupal svojemu znanju in želji svojih nasprotnikov, da bi postal svetovni prvak. Fischer je zelo zaupal v sebe nasprotno od »čudaškega Sammyja«, ki je ves čas dvomil v možnost, da bi kdaj lahko postal svetovni prvak pri načinu tekmovanja, ki ga je po Aljehinovi smrti določila FIDE. Reshewsky je vztrajal, da bi igrali šahisti Sovjetske zveze na ločenem turnirju, zmagovavec pa bi se spopadel za naslov svetovnega prvaka z zmagovavcem turnirja najboljših neruskih velemojstrov. Trudil se je, da bi FIDE s primernimi ukrepi oslabil vsaj številčno premoč ruskih šahistov na zaključnih turnirjih za svetovno šahovsko prvenstvo. Ko je FIDE leta 1946 v Winterthuru odločila, da bo postal naslednik umrlega Aljehina zmagovavec turnirja šestorice: Botvinik, Keres, Euwe, Smislov, Fine in sam Reshewsky, je bil ta zadovoljen. Po odgovoru Fineja je njegova samozavest padla in ni igral tako dobro, kot je bilo pričakovati. Botvinik je postal svetovni prvak. Njegov izizvalec je smel biti le zmagovavec turnirja kandidatov. Na prvem turnirju so nastopili vsi imenovani kandidati in še Bronstein, Szabo, Boleslavski, Kotov, Lilienthal, Flor, Bondarevski, Stahlberg in Najdorf. Fine in Euwe sta odgovedala udeležbo, Reshewskemu se je zdelo razmerje 8:4 v korist šahistov Sovjetske zveze za prehudo, zato so odigrali prvi turnir kandidatov v Budimpešti leta 1950 brez njega.

Po conskih turnirjih 1951 in II. medconskem turnirju v Saltjabadenu 1952 je bil leta 1953 drugi turnir kandidatov v Neuhausenu in Zürichu. Bronstein, Boleslavski, Smislov, Keres, Najdorf, Reshewsky in Euwe so imeli neposreden vstop. Z medconskega turnirja pa bi se morali prvotno priključiti še Kotov, Petrosjan, Tajmanov, Geller in Averbach. »9:3 za Ruse«: Sammyju se je kar zameglilo pred očmi. Zastavil je ves svoj vpliv in uspel. Zahodne šahovske sile so poklicale še Stahlberga, Szabo in Gligorića. Igralo je torej 15 kandidatov. Reshewsky se je boril zelo mladostno in bil drugi. Bil je to doslej največji povojni uspeh neruskega šahista. Reshewsky je mirneje igral kot prej, ker je tekmovalo še pet neruskih šahistov. Seveda je bila korist zanj le subjektivnega značaja, saj so bili razen Najdorfa ostali štirje na dnu tabele in niso vplivali bistveno na razmerje sil na vrhu lestvice. Reshewsky je po porazu še vedno vztrajal, da bi mu FIDE omogočila neposreden dvoboj z Botvinikom. Ker mu to ni uspelo, je reagiral trmasto: prenehal je sodelovati na prvenstvenih turnirjih FIDE.

Tudi izkušnje tretjega in četrtega turnirja kandidatov, ko se je številčno razmerje izboljšalo v korist neruskih udeležencev zaradi njihove boljše igre na medconskih turnirjih in ukrepov FIDE (omejitve števila predstavnikov SZ na kandidatskem turnirju na največ 5 udeležencev), niso spametovale Reshewskega. Vsi trdijo, da je škoda, da je velik šahist »lovil čarovnice«, namesto da bi se osvobodil svoje bojzami in trezno pristopil k borbi za šahovski prestol. Na tretjem turnirju je bilo razmerje

6:4, a Szabo se je uvrstil na 3. mesto, medtem ko so vsi ostali neruski šahisti (Panno, Filip in Pilnik) zasedli zadnja tri mesta. Na četrtem turnirju kandidatov je bilo razmerje še ugodnejše za neruske šahiste 4:4, neuspeh pa je bil popoln; uvrstili so se na zdanja štiri mesta.

Na petem turnirju v Curacaou Fischerja ni skrbelo razmerje 5:3 za Sovjetsko zvezo, niti ni računal na kakršno koli pomoč s strani Benkūja ali Filipa. Veroval je v svoje znanje in sposobnosti. Zato je bil peti turnir zanimivejši kot vsi prejšnji.

Medtem ko so v Curacaou neusmiljeno tekle ure in so oči vseh ljubiteljev bile uprte v veliko osmorio, ki je po maratonskem boju določila izizivavca, je veliki Miša mirno čakal na svojega nasprotnika. Kot ostali je verjetno tudi Miša razmišljal, ali je Benkő naposled odkril tajno o umetnosti šaha, ki mu je bila doslej neznana, o Talju, ki je le senca nekdanjega Talja, o Fischerju, ki zdaj med močnimi tekmeci svojega brezmejnega samozaupanja ne more podkrepiti s stvarnimi dokazi resničnega znanja, o Korčnoju, ki tvegano igra na vse ali na nič in o svojem večnem rivalu Keresu, ki se mu že poznajo leta, in na Petrosjana.

Morda Botvinik je razmišljal o tem, morda tudi ni. Čeprav je že leta in leta na šahovskem prestolu, ga šahovska javnost ne pozna tako, kot ve za vse Fischerjeve muhe. Botvinik je namreč miren človek, zaprt sam vase tudi kot igralec. Težko je o njem zvedeti kaj več. Nered igra na turnirjih in zato je njegov nastop v Hastingsu pomenil za vse splošno presenečenje. Nekateri trdijo, da se boji, da bi ga turnirji izžepali. Frank Rhoden je poskušal na vse načine, da ga zvabi v Hastings, dal je pismo kozmonavtu Gagarinu, pisal Hruščevu in Botvinik je prišel. Hotel se je tudi rehabilitirati, ker je v svoji karieri veliki Miša doživel prav v Hastingsu leta 1934 edini neuspeh.

V Curacaou so šahisti tekmovali, on pa je mirno čakal. Ni spremenil svojega sloga igre. Postal je še natančnejši in ne pada več v časovne stiske. Rajši potegne dve, tri enake poteze, če potrebuje čas za razmišljanje; ne spušta se v tvegane ekshibicije na deski. Ostal je vedno isti Miša, navzlic letom. Neverjetno točen v vsaki potezi, kot da ga 50 let ni niti najmanj izžepalo. Botvinik je čakal, čakal kot lev na žrtev, izizivavca, da jo razstrže in da ohrani svetovno prvenstvo.

(dt)

Rusi najboljši v rokoborbi in telovadbi

V Toledu, v ZDA, so bile tekme za svetovno prvenstvo v telovadbi, tako prostega kot grško-rimskega sloga.

Največ uspehov v prostem slogu so imeli tekmovalci SZ, ki so trikrat zmagali in se z 20 točkami uvrstili na prvo mesto ekip. Drugo mesto so zasedli Japonci (26,5), tretje pa Iranci (25).

Med posamezniki so zmagali: Alijev (SZ), mušja; Akbas (Turčija), bantam; Vatanaka (Japonska), peresnolahka; Valčev (Bolgarija), lahka; Mabibi (Iran), welter; Mehdizadeh (Iran), srednja; Medved (SZ), lahkotežka in Ivanicki (SZ), težka kategorija.

Sovjetska zveza si je prepričevalno osvojila tudi prvo mesto v grško-rimskem slogu (40 točk). Na drugo mesto je prišla Turčija (31), na tretje pa Bolgarija (20,5).

Rusi (Ribalko — mušja, Kolesov — srednjelahka in Abašidze — srednjetežka) so trikrat zmagali. Po dvakrat sta bili uspešni Turčija (Ayvaz — lahka in Kiz — srednja) in Madžarska (Polyak — peresna in Kozma — težka). Eno zmago je osvojila tudi Japonska, in sicer Ichignichi (bantam).

Letošnje svetovno prvenstvo v telovadbi, ki se je končalo 8. julija v Pragi, je bilo po številu tekmovalcev največje tekmovanje vseh časov. V mednarodni areni tako razne telovadbe kot v orodnih vajah se je zbralo kar 31 držav.

Največ svetinj je osvojila seveda Sovjetska zveza, in sicer kar 19 (6 zlatih, 8 srebrnih in 5 bronastih). Na drugem mestu je Japonska: 13 kolajni (po 4 zlate in srebrne ter 5 bronastih), na tretjem mestu je CSSR z 8 medaljami (po 3 zlate in srebrne ter 2 bronaste). Dve zlati kolajni je osvojila Jugoslavija; LR Kitajska, Italija in Madžarska pa so osvojile le po 1 bronasto medaljo.

V moški konkurenci so postali svetovni prvaki Japonci, med ženskimi vrstami pa SZ. Najboljši posameznik je Rus Titov, najboljša telovadkinja pa Rusinja Latinjineva. Lestvice so naslednje: Ekipna lestvica moških: 1. Japonska 574,65; 2. SZ 573,15; 3. CSSR 561,50; 4. Kitajska 559,00 in 5. Italija 557,20. Lestvica posameznikov: 1. Titov (SZ) 115,65, 2. Endo (Japonska) 115,50, 3. Sahlin (SZ) 115,20, 4. Ono (Japonska) 115,15 in 5. Cerar (Jugoslavija) 114,95.

Ekipna lestvica žensk: 1. SZ 384,938, 2. CSSR 382,590 in 3. Japonska 379,523. Lestvica posameznic: 1. Latinjina (SZ) 78,030, 2. Časlavka 77,732 in 3. Pervušina (SZ) 77,465.

V posameznih vajah na orodju so zmagali: dvakrat Cerar (Jugoslavija), in sicer na konju z ročaji in na bradlji, in po enkrat Titov (SZ), krogi, Ono (Japonska), drog, Krbec (CSSR), preskok in Aikara (Japonska) v parteru. Med posameznicami so zmagale, vsaka z eno zmago: Časlavka (CSSR), preskok. Pervušina (SZ), dvovišinska bradlja, Bosakova (CSSR), greda in Latinjina (SZ) parter.

ŽENA IN DOM

Nekaj o kopanju in sončenju

S hrepenenjem smo dolgo časa čakale lepih, sončnih dni, da bi se lahko hodile kopat, kajti naše telo je čutilo potrebo, da se prezrači in naučije blagodejnih sončnih žarkov. Pod vplivom teh nastaja namreč v našem organizmu vitamin D, ki ga potrebujeta naša koža in organizem za rast in razvoj.

Po dolgem času smo končno dočakale te dneve in s kopanjem na prostem pomagamo koži, da lepše diha, posebno če se kopamo v krajih, ki so izven mesta in je zato zrak čistejši. Poleg tega čistimo s kopanjem s kože znoj in prah, odvečno maščobo in odlučeno kožo, ki se nahaja na površju.

Pri sončenju pa moramo paziti na svojo kožo. Ta se je namreč v dolgih zimskih mesecih odvalila sonca in ji je zato potrebno nekaj časa, da se nanj polagoma privadi. Pri morju je zrak čistejši, morska voda odbija sončne žarke in našo kožo zadene več ultravijoličnih žarkov, kateri povzročajo zagorelost kože. Pod vplivom sončnih žarkov nastajajo v koži zrnca pigmenta, zato da ne bi ultravijolični žarki prodirali globlje v telo in poškodovali nežno tkivo.

Če torej sončimo dolgo časa še popolnoma belo kožo, se ta vname, nastajajo na njej vodeni me-

hurčki, pozneje pa celo rane. Pri vsem tem pa imamo lahko tudi povečano temperaturo.

Tudi z kozmetičnega vidika je čezmerno sončenje nespametno. Na mestih, kjer so bili prej mehurji, nastajajo pogostoma črne lise, ki jih zelo težko odpravimo. Take lise nastajajo tudi takrat, kadar olupljeno kožo prehitro znova sončimo. Pazimo zato na to, da se vsak dan postopoma sončimo, da namažemo še pred sončenjem kožo s primerno kremo ali oljem.

Pri morju nas tudi kreme pri prvih kopanjih dovolj ne varujejo, zato moramo pogostoma seči po brisači, ki si jo ognemo preko ramen. Sonce nas lahko opeče tudi v vodi, ne pozabite.

Obraza nikoli nalašč ne sončimo, ker postane koža s tem kmalu zgubana. Zavarujmo si obraz zato s širokim slamnikom.

Še nekaj o kopalni obleki. Vedite, da starejšim ženskam nikakor ne pristaja »bikini«. Mnogo bolj estetsko je enodelna obleka. Tiste, ki imajo trebušček, naj ga skrlijejo na ta način, da si izberejo kostum, ki ima spredaj krilce.

Vsaka ženska naj ima dva kopalna kostuma, in naj se takoj preobleče v suhega, ko pride iz vode. Posedanje v mokrem kostumu privede do raznih vnetij in boleznih in marsikatera se je že kesala, da se je sončila v mokri kopalni obleki.

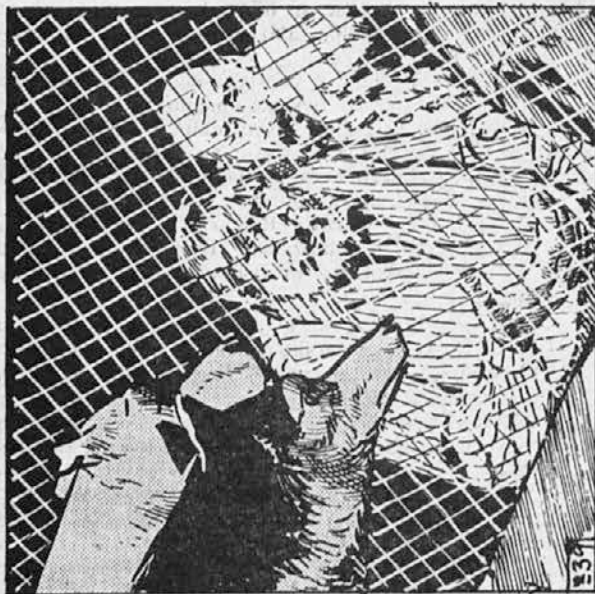
Ondina

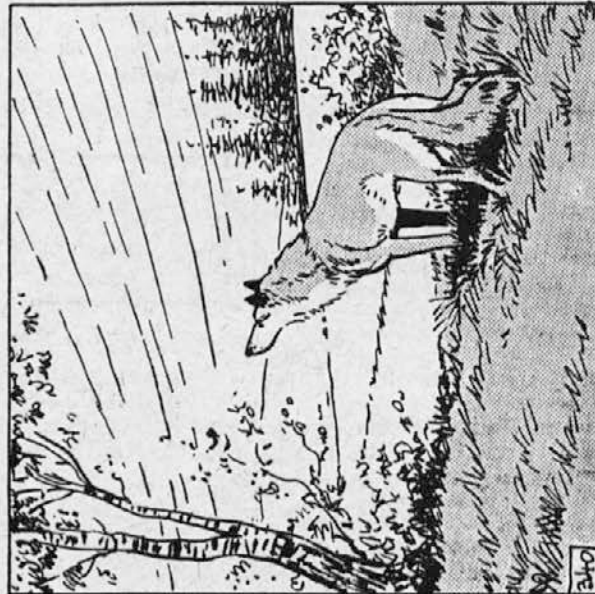
337. Ljudje so nezadovoljno mrmrali. Harker je stopil pred množico in zavpil: »Saj midva ne moreva nič zato, če se psa nista hotela spopasti! Če pa je kdo od vas tako umazan, da hoče svoj denar nazaj, ga bo tudi dobil. Sicer ste pa sami videli, da naju ne morete zmerjati zato, ker sta naju psa pustila na cedilu!«

338. Policijski častnik je utrl drobnemu tujeu pot do kletke. Stopil je tesno k rešetkam in gledal Kazana in velikega danca. »Prepričan sem, da bomo postali še dobri prijatelji!« je zasepetal predse. »Če na je visoka, toda za vaju sem jo rad odštel. Saj potrebujem dva štirinozna prijatelja, prav tako, kakršna sta vidva.«

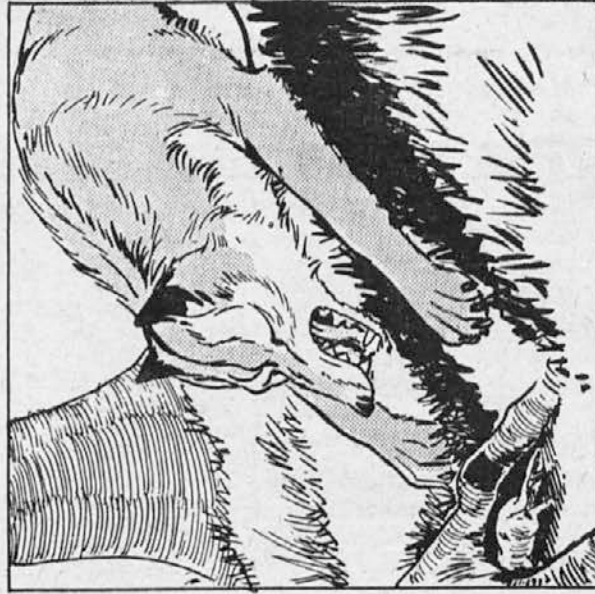
339. Kazan in danski pes sta se približala tisti stranski kletke, kjer je stal neznanec. Njegov mirni, prijateljski obraz jima je vzbujal zaupanje. Prav tako tovariško, kakor nekaj minut poprej, sta gledala, kako je neznanec potegnil iz žepa zvitek bankovcev in jih našteval v poželjivo iztegnjeno Sandijevo roko.

340. Ko je Sandy Mc Trigger ujel Kazana, se je bila Siva zavlekla v grmovje in pričakovala svojega tovariša z vedno večjim strahom. Klicala ga je, ko na je spoznala, da Kazana ni nazaj, si je sama, kakor je pač znala, pripravila ležišče v grmovju. Noč je minila in po sončnih žarkih, ki so ji greli hrbet je spoznala, da je že dan.

341. Strah v njej je postal vedno hujši. Porabila je na previdnosti in se slepa, neboljena napotila na obrežje reke, kjer sta se s Kazanom napajala, ko je počil strel. Kamorkoli je stopila, povsod se ji je med vonj po Kazanu mešal vonj po človeku. In prav na obrežju je zavohala tudi sveže sledove Kazanove krvi v pesku in na gorjaci.

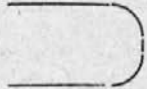

342. Ves dan se je nemirna plazila po obrežju, legla je pod drevo, kamor je bil Sandy Mc Trigger privedel Kazana — tam je bil vonj njenega tovariša najmočnejši. Lačna je postajala in vedno bolj nesrečna. Samota jo je navdajala z vedno večjo grozo. Prav nič si ni mogla pomagati. Se drobna miška, ki jo je izsledila, se ji je izmuznila.

Za
naše
najmlajše

57

PO
POVESTI

J. OLIVERA
CURWOODA

RIŠE:
M. MUSTER